

NIEUWE UITGAVEN.

Verslag van de Staatscommissie over de werkloosheid. a. Algemeene Inleiding.

Het lijvige rapport van de Staatscommissie over de werkloosheid, tot heden verschenen, bestaande uit eene algemeene Inleiding en 7 verslagen der Sub-Commissies, bedoelt, blijkens de op de eerste algemeene vergadering der commissie gevoerde besprekingen, slechts te zijn de voorbereiding voor de eigenlijke taak der Commissie.

Die eigenlijke taak der Commissie, omschreven in het Koninklijk Besluit van 30 Juli 1909, no. 42 is eene tweeledige.

Aan de Commissie werd namelijk opgedragen te onderzoeken :

a. in hoeverre de Regeering over de middelen beschikt, om snel en voldoende ingelicht te worden over den stand van de binnenlandsche arbeidsgelegenheid en den omvang en den aard van werkloosheid in de verschillende vakken, en welke aanvulling deze middelen behoeven ;

b. wat de Regeering kan doen, hetzij door steun van personen of corporaties, hetzij zelfstandig, zoowel tot voorkoming of bestrijding van werkloosheid als tot leniging van de gevolgen daarvan.

Het voorbereidend onderzoek, waarvan het resultaat is neergelegd in het thans te bespreken rapport, beoogde feitelijke gegevens aan het licht te brengen betreffende „den aard, de oorzaken en den omvang der werkloosheid hier te lande in de verschillende takken van volksbestaan.”

Aldus lezen wij in de Algemeene Inleiding (blz. 6).

De wenschelijkheid van dit voorloopig onderzoek vinden wij terzelfder plaatse betoogd met de woorden: „daar de voorhanden zijnde gegevens verre van genoegzaam geoordeeld werden, om terstond te beraadslagen over de

middelen ter bestrijding van de werkloosheid en tot leniging van de gevolgen daarvan”.

Na lezing dezer mededeelingen in de Algemeene Inleiding, ziet men zich voor eene zuiver formeele, en derhalve schijnbaar weinig belangrijke, doch inderdaad voor de beoordeeling van den arbeid der Commissie geenszins onverschillige vraag geplaatst.

Te weten: is de in de verschenen rapporten verzamelde arbeid inderdaad zuiver voorbereidend, d. w. z. wacht ons in het eindrapport het antwoord op de sub a én sub b der bovenomschreven taak der Commissie gestelde vragen, of is dit voorbereidend onderzoek althans ten deele reeds te beschouwen als vervulling der sub a gestelde taak?

Immers, omtrent de eerste algemeene vergadering der Commissie lezen wij in de Algemeene Inleiding:

„Besloten werd, dat allereerst een voorbereidend onderzoek zou worden ingesteld naar den aard, de oorzaken en den omvang der werkloosheid hier te lande in de verschillende takken van volksbestaan, daar de voorhanden zijnde gegevens verre van genoegzaam geoordeeld werden, om terstond te beraadslagen over de middelen ter bestrijding van de werkloosheid en tot leniging van de gevolgen daarvan. Dat onderzoek zou zich zooveel mogelijk uitstrekken over de laatst verlopen vijf jaren. Aan de eigenlijke opdracht zou eerst dan met vrucht kunnen worden voldaan, als door dit voorloopige feitelijk onderzoek de voorwaarden voor eene objectieve behandeling der zoo moeilijke en ingewikkelde materie, zoo volledig als het zou mogelijk blijken, zouden zijn verkregen.”

Uit den aanhef en het slot zou men mogen besluiten, dat de verschenen rapporten slechts het resultaat van zuiver voorbereidenden arbeid inhouden.

In de motiveering echter van dat voorbereidend onderzoek wordt dit voorgesteld als noodzakelijk slechts ter voorbereiding van het onderzoek naar de middelen tot bestrijding en leniging der werkloosheid, dus van het sub b genoemde gedeelte der eigenlijke taak van de Commissie.

Was het dus niet noodig ter voorbereiding der sub a vermelde taak? of meende men dit gedeelte der taak reeds te vervullen door het instellen van het voorbereidend onderzoek?

Het eerste kan men bezwaarlijk aannemen, daar wel juist de stand van de middelen, waarover de Regeering ter verkrijging van gegevens over werkloosheid te beschikken heeft, zal moeten achterhaald worden door het opsporen der feitelijke gegevens.

Evenmin echter mag men onderstellen, dat de Commissie gemeend heeft met het voorloopig onderzoek de sub a genoemde taak reeds te hebben vervuld.

In dit geval toch zou men in de rapporten niet slechts mededeelingen omtrent den omvang en aard der werkloosheid mogen verwachten, doch tevens eene stelselmatische uiteenzetting van de middelen, die tot het verkrijgen der feitelijke gegevens geleid hebben.

Hoewel dus de Algemeene Inleiding ten aanzien dezer vraag aan duidelijkheid te wenschen overlaat, meen ik, ten einde de verschenen verslagen der Commissie niet van onvolledigheid te behoeven betichten, te mogen aannemen, dat de verrichte arbeid zuiver voorbereidend was, en dat wij in het eindrapport alsnog de vervulling van de geheele bij het Koninklijk Besluit gestelde opdracht mogen tegemoet zien.

De weinige en zeer algemeene mededeelingen omtrent den inlichtingsdienst in §§ 3 en 4 der Algemeene Inleiding neergelegd, kunnen bezwaarlijk beschouwd worden als de vervulling van de sub a gestelde taak.

Is deze onderstelling juist, dan hebben wij derhalve bij de beschouwing van den reeds verrichten arbeid der Staatscommissie niet na te gaan of en wat die arbeid ons leert omtrent de middelen, waarover de Regeering beschikt om snel en voldoende ingelicht te worden over den stand van de arbeidsgelegenheden en den omvang en den aard der werkloosheid, maar in hoever de resultaten van het voorbereidend onderzoek inderdaad mogen geacht worden het eigenlijke, aan de Staatscommissie opgedragen, onderzoek voor te bereiden en te vergemakkelijken.

Prof. Meyers, in het Oct.—Dec. nummer 1913 van het Tijdschrift der nationale vereeniging tegen de werkloosheid de Algemeene Inleiding der Staatscommissie besprekend, verklaart, dat die Inleiding slechts den indruk van teleurstelling kan achterlaten.

„Is hetgeen”, aldus vraagt hij, „in deze 57 bladzijden vervat is nu die breedere grondslag, noodig om met meer succes te beraadslagen over de middelen ter bestrijding en ter leniging van de gevolgen der werkloosheid?”

En om te komen, aldus zou ik hieraan willen toevoegen, tot vaststelling van de middelen, waarover de Regeering beschikt om over den stand der werkloosheid voldoende en snel te worden ingelicht?

Een ontkennend antwoord was op de gestelde vraag, gezien het verband waarin zij gesteld werd, te verwachten.

Als detail-studies erkent prof. Meyers de waarde der afzonderlijke rapporten, maar hij is van oordeel, dat, nu de commissie die detail-studies niet heeft willen of kunnen samenvatten tot een overzicht, dat onze algemeene kennis omtrent de werkloosheid aanzienlijk verrijkte, de bestrijding der werkloosheid niet aan zoo'n uitgebreid vooronderzoek had behoeven gekoppeld te worden.

Stelt men zich met mij op het standpunt, dat de verschenen rapporten geene andere beteekenis kunnen hebben dan eene voorbereiding te zijn van de eigenlijke taak der Commissie in haar geheelen omvang, dan zal men moeten erkennen, dat Prof. Meyers van dien zuiver voorbereiden den arbeid wellicht ietwat te veel verwacht heeft.

Volmondig geef ik toe, dat het voorbereidend onderzoek de detail-studies der sub-commissies niet heeft samengevat tot een overzicht, dat onze algemeene kennis omtrent de werkloosheid aanzienlijk verrijkte, doch ik waag het in twijfel te trekken of dit onmiskenbaar feit de conclusie wettigt, door den geleerden schrijver daaruit getrokken, dat de voorstellen der Commissie tot bestrijding en leniging der werkloosheid slechts voor een uiterst klein deel op dit vooronderzoek zullen zijn opgebouwd.

Immers, het geheele vooronderzoek beoogde, blijkens het verslag der eerste algemeene vergadering, niet anders

dan het verkrijgen van een overzicht van den feitelijken toestand, zoodat het algemeen overzicht, waarvan prof. Meyers gewaagt, alsnog mag worden tegemoet gezien in het eindrapport der Staatscommissie.

Het gevoel van teleurstelling intusschen over het resultaat van het vooronderzoek deel ik ten volle met prof. Meyers, niet echter, wijl ik het als grondslag voor het eindonderzoek van beteekenis onthloot of althans van geringe waarde acht, doch voor zoover uit geheel het vooronderzoek m.i. ten duidelijkste gebleken is, dat zelfs na jarenlang stelselmatig arbeiden door eene uit tal van bekwame mannen samengestelde commissie, voor de algemeene kennis van het werkloosheidvraagstuk slechts een zoo betrekkelijk gering resultaat te verkrijgen was.

M. a. w. mijne teleurstelling betreft niet het vooronderzoek zelf, doch het resultaat van dat onderzoek, niet den arbeid der commissie, doch het feit, dat haar voorbereidende arbeid heeft aangetoond, dat het zoo uiterst moeilijk, ja, bij den huidige stand van zaken, wellicht onmogelijk is, van het werkloosheidvraagstuk een overzichtelijk beeld te geven.

En dit grootendeels negatieve resultaat nu van het voorbereidend onderzoek zal zeer zeker als grondslag voor het eindonderzoek evenzeer van beteekenis blijken, als een meer positief resultaat zou geweest zijn, al is het niet te ontkennen, dat een positief resultaat het eindonderzoek zou vergemakkelijkt hebben.

Ten aanzien van het sub a in het Koninkl. Besluit aan de Commissie opgedragen deel der taak blijkt immers uit het voorbereidend onderzoek reeds terstond, dat men op de vraag, in hoever de Regeering over middelen beschikt om ingelicht te worden over aard en stand der werkloosheid, geen bijzonder bevredigend antwoord zal mogen verwachten.

Ik erken, dat men reeds vóór de verschijning van het rapport weinig of geen reden had, om een ander antwoord te verwachten, maar men mag toch aan het rapport, ondanks het negatief karakter van deszelfs resultaat, de verdienste niet onzeggen, dat daaruit, door samenvatting en systematisering der vermelde feiten, gemakkelijker

dan vóór de verschijning is aan te toonen, welke middelen wel, welke niet ter beschikking staan, welke de beteekenis is der onderscheiden ten dienste staande middelen, in hoever op het bevorderen van bepaalde middelen zou behooren te worden aangedrongen, en langs welken weg dit zou kunnen geschieden.

De groote verdienste van dit rapport, gelijk van zoo menige enquête, lijkt mij deze, dat zij de aandacht vestigt op het ontbrekende, en daardoor de richting aanwijst waarin verder behoort gezocht en gearbeid te worden.

Dit wat betreft de beteekenis van het rapport voor het eerste gedeelte der eigenlijke taak.

Maar ook de door Prof. Meyers gestelde vraag betreffende de beteekenis van het voorbereidend onderzoek voor het tweede gedeelte dier taak, de vraag: „Is hetgeen in deze 57 bladzijden vervat is nu die breedere grondslag, noodig om met meer succes te beraadslagen over de middelen ter bestrijding en ter leniging van de gevolgen der werkloosheid?” zou ik niet gaarne zonder meer ontkennend beantwoorden.

Thans reeds nader te onderzoeken, welke de conclusies zouden moeten of kunnen zijn, ten aanzien der bestrijdings- en lenigings-middelen uit den voorbereidenden arbeid der Commissie te trekken, zou zijn vooruitloopen op den arbeid der Commissie, waarvan wij de vruchten verwachten in het eindrapport.

Evenwel zal men moeten erkennen, dat de gegevens, door de Commissie verzameld betreffende aard, oorzaken en omvang der werkloosheid, en betreffende de reeds getroffen maatregelen tot bestrijding en leniging der werkloosheid, den grondslag moeten vormen voor het verdere onderzoek, dat met die gegevens, zij mogen dan van minder beteekenis zijn dan men verwacht had, de verdere arbeid beter zal moeten vlotten, dan zonder die gegevens het geval zou geweest zijn.

Ook prof. Meyers ontkent geenszins, dat de Commissie van de verzamelde gegevens profijt zal kunnen trekken, doch hij is van oordeel, dat dit profijt te gering is in verhouding tot den omvang van het onderzoek, dat m.a.w. dit geringe profijt zulk een omvangrijken arbeid niet rechtvaardigt.

Volgens hem had de commissie, om dit vooronderzoek te maken tot dien breederen grondslag, noodig om met meer succes te beraadslagen over de middelen ter bestrijding en leniging van de gevolgen der werkloosheid, den arbeid der sub-commissies moeten samenvatten tot een overzicht, dat onze algemeene kennis omtrent de werkloosheid aanzienlijk verrijkt.

Of de Staatscommissie deze samenvatting niet heeft gekund of gewild, laat prof. Meyers in het midden.

De Commissie zelf echter verklaart op blz. 17 van de Algemeene Inleiding, dat zij het niet gewild heeft, daar zij het noch noodig, noch wenschelijk achtte.

„Niet noodig, omdat ter verkrijging van een beeld van den bestaanden toestand toch ook in een algemeen rapport de verschillende bedrijfstakken, waarover het voorbereidend onderzoek had geloopt, uit elkander zouden moeten worden gehouden en derhalve een algemeen rapport niet een overzichtelijker beeld zou hebben gegeven dan de, in hunne eindredactie door de geheele Staatscommissie vastgestelde rapporten der sub-commissies bieden. Wie den toestand op het stuk der werkloosheid wil leeren kennen, voor zoover die kennis is te verkrijgen, kan zich nu eenmaal niet bij groote, algemeene gegevens of indrukken bepalen; hij moet in de bijzonderheden en eigenaardigheden van de verschillende bedrijfstakken en vakken doordringen.

Niet wenschelijk, omdat zulk een omwerking tijdroovend zou zijn geweest en omdat daarbij of wel het in de afzonderlijke rapporten opgenomene zoo goed als geheel zou moeten zijn overgenomen, of wel verschillende wetenswaardige bijzonderheden, welker kennis vaak met moeite was verkregen, zouden zijn zoekgeraakt.

Vandaar dat de Staatscommissie meent, met eene korte inleiding tot haar in de afzonderlijke rapporten neergelegde verslag te kunnen en moeten volstaan.”

Tegenover of liever naast deze meening van de Staatscommissie, plaatst prof. Meyers de zijne, waar hij zegt:

„De werkloosheid is immers niet een verschijnsel, dat uitsluitend vaksgewijs bestreden moet worden. De Commissie zelve zal buiten eenigen twijfel in haar eindrapport

met voorstellen komen, die zich niet tot één of enkele vakken bepalen. Willen deze voorstellen nu inderdaad steunen op een voorbereidend onderzoek der feiten, dan moet dat onderzoek ongetwijfeld bij de afzonderlijke bedrijven begonnen zijn, echter om te leiden tot een dieper inzicht in de algemeene oorzaken en de algemeene beteekenis der werkloosheid."

Nu komt het mij voor, dat deze meening, hoewel bedoelende, in tegenstelling met de conclusie der Staatscommissie, de wenschelijkheid aan te toonen eener meer uitgewerkte samenvatting van den arbeid der sub-commissies, feitelijk geheel dezelfde is als de boven aangehaalde meening der Commissie, slechts in omgekeerde volgorde uitgedrukt en met verschillenden klemtoon.

De Staatscommissie verklaart, dat men zich niet tot groote algemeene gegevens of indrukken kan bepalen, en erkent dus, dat men deze evenmin missen kan, doch dat men in de bijzonderheden en eigenaardigheden van de verschillende bedrijfstakken en vakken moet doordringen; prof. Meyers, erkennend, dat het onderzoek bij bijzondere bedrijven beginnen moet, betoogt, dat dit moet leiden tot een dieper inzicht in de algemeene oorzaken en de algemeene beteekenis der werkloosheid.

Beide erkennen dus de noodzakelijkheid en van het onderzoek der bijzondere vakken, en van een daarop gebaseerde algemeene kennis van de werkloosheid.

De Staatscommissie echter schijnt van oordeel, dat deze algemeene kennis, voor zoover bereikbaar, juist door de verslagen der onderscheiden sub-commissies is verkregen, terwijl prof. Meyers de meening blijkt toegedaan, dat samenvatting in een algemeen overzicht van al datgene, wat de werkloosheid als zoodanig, afgescheiden van bepaalde vakken, karakteriseert, noodzakelijk is ter verkrijging dier kennis.

Of heeft prof. Meyers, waar hij spreekt van een samenvattend overzicht, dat onze algemeene kennis omtrent de werkloosheid aanzienlijk zou moeten verrijken, het oog op iets anders, iets meer dan een samenvatting van den arbeid der sub-commissies?

Zoo neen, dan lijkt mij het antwoord op blz. 17 der

Algemeene Inleiding door de Staatscommissie zelf gegeven op zijne zwaarigheid, vrijwel afdoende. Meer immers dan hetgeen in de verslagen der sub-commissies te vinden is, zou zulk een samenvattend overzicht uit den aard der zaak, niet geven. De eenige reden, waarom zulk een overzicht noodig en wenschelijk zou kunnen zijn, ware dan deze, dat een inzicht in den gezamenlijken arbeid der sub-commissies voor den lezer er door zou vergemakkelijkt zijn, — maar men mag m.i. betwijfelen of dit voordeel zou opwegen tegen den tijdroovenden arbeid, die er mede gemoeid geweest ware.

Zoo ja, dan mag men vragen: van welken aard is dan dat overzicht, dat men redelijkerwijs had mogen en kunnen verwachten?

Het onderzoek der feiten had volgens prof. Meyers, wilde het inderdaad den grondslag vormen voor het eindonderzoek, moeten leiden tot een dieper inzicht in de algemeene oorzaken en de algemeene beteekenis der werkloosheid, al moest dan ook dat onderzoek bij de afzonderlijke vakken beginnen.

Deze omschrijving van hetgeen verwacht werd is stellig ietwat vaag.

Is er mede bedoeld: een inzicht in de oorzaken en beteekenis van de werkloosheid als algemeen maatschappelijk verschijnsel?

Bij den huidige stand der wetenschap betreffende het werkloosheidvraagstuk ontbreekt toch zeer zeker niet, dat dieper inzicht in de algemeene oorzaken en algemeene beteekenis der werkloosheid, waarvan prof. Meyers gewaagt; aan de Staatscommissie kon mitsdien niet ten taak zijn gesteld hieromtrent meer licht te verspreiden.

Minister Ta'ma kon dan ook in zijne installatie-rede terecht zeggen, dat de opdracht niet op de eerste plaats wetenschappelijke verhandelingen vroeg, doch practische voorstellen.

Door verzameling van feitelijke gegevens (taak van het voorbereidend onderzoek) en verwerking dezer gegevens aan de hand der reeds verworven wetenschappelijke kennis (taak van het eindrapport), voldoet de Commissie m. i. ten volle aan de haar gestelde opdracht, en

aldus beschouwd kan het voorbereidend onderzoek, onverschillig of de verkregen gegevens van overwegend positieven of negatieven aard zijn, zeer zeker de grondslag vormen voor een vruchtbaar eindonderzoek.

Of is de beteekenis deze, dat het onderzoek had moeten leiden tot een inzicht in de oorzaken der werkloosheid hier te lande, en in de beteekenis dier werkloosheid, afgezien van de bijzondere oorzaken en bijzondere beteekenis in ieder afzonderlijk bedrijf?

Maar dan moet toch, dunkt mij, de door den voorloopigen arbeid der Staatscommissie aanmerkelijk verrijkte ervaring leeren, dat er in die oorzaken en die beteekenis voor de onderscheiden vakken eene zoo rijke verscheidenheid en schakeering wordt aangetroffen, dat elke poging om oorzaken, aan alle vakken gemeen, en eene beteekenis, voor alle groepen gelijk, saam te vatten, zou moeten uitloopen op de samenvatting van algemeene regelen, die als algemeene regel elke waarde verloren door de ontelbare uitzonderingen.

Om kort te gaan: het voorbereidend rapport, al moge het dan in zekeren zin eene teleurstelling genoemd worden — voor zoover namelijk daaruit gebleken is hoeveel er nog hapert aan de middelen om inlichtingen te verkrijgen — verdient m.i. beter, dan het vernietigend oordeel van Prof. Meyers, die er van zegt, dat de bestrijding der werkloosheid niet aan zoo'n uitgebreid voor-onderzoek had behoeven gekoppeld te worden.

Vooreerst immers: een zoo volledig mogelijke verzameling van feitelijke gegevens kon met het oog op den te verrichten arbeid niet gemist worden — en het valt te betwijfelen (bij nadere bespreking van het rapport zal dit nog nader blijken) of men, gezien de moeilijkheden aan dezen arbeid verbonden, met een minder uitgebreid vooronderzoek had kunnen volstaan.

En wanneer men hiertegen mocht aanvoeren, dat wellicht het overgrootste deel van het medegedeelde ook vóór het onderzoek reeds bekend was, en dat men waarlijk voor het verkrijgen van zoo luttele nieuwe gegevens een zooveel tijd en geld roovenden arbeid niet had behoeven te verrichten, zij er op gewezen, dat de verkondiging

dezer bewering a postiori geene bijzondere opmerkings-opgave vereischt, doch dat het a priori bezwaarlijk te zeggen viel of de arbeid in dien zin de moeite loonen zou, dat het beschikbare feitenmateriaal er aanzienlijk door zou verreikt worden.

Maar vervolgens : het eerste gedeelte van de tweeledige taak der Staatscommissie was immers juist, te onderzoeken in hoeverre de Regeering over de middelen beschikt, om snel en voldoende ingelicht te worden over den stand van de binnenlandsche arbeidsgelegenheden en den omvang en den aard van werkloosheid in de verschillende vakken, en welke aanvulling deze middelen behoeven.

Men moge reeds vóór den aanvang van het voorbereidend onderzoek met reden vermoed hebben, dat het met genoemde middelen niet schitterend gesteld was, het eenige middel om officieel en aldoend te constateeren hoe het er mede was gesteld, was een zoo uitgebreid mogelijk onderzoek naar de feitelijke gegevens.

En zoo zal noodzakelijk de uitvoering van het eerste gedeelte van de taak der Staatscommissie geheel en al moeten gebaseerd zijn op het voorbereidend onderzoek.

In de derde plaats eindelijk kan, ook ten aanzien van de vervulling van het tweede gedeelte der taak, de voorbereidende werkzaamheid allerminst als overbodig of althans ongemotiveerd uitvoerig en omslachtig beschouwd worden, wanneer men in het oog houdt, dat kennis van den actueelen toestand onmisbaar is, en dat de beteekenis dier kennis eerst naar behooren tot haar recht kan komen, wanneer zij door de rapporteurs, door aanpassing aan hunne toch waarlijk terecht onderstelde algemeene kennis van het werkloosheidvraagstuk, in het eindrapport verwerkt wordt tot conclusies ten aanzien van de te treffen maatregelen tot voorkoming en bestrijding van de werkloosheid en van de leniging harer gevolgen.

Na deze wellicht ietwat uitvoerige, doch m.i. voor eene juiste beoordeeling van het rapport der Staatscommissie onontbeerlijke bespreking van de algemeene beteekenis van het voorbereidende onderzoek, volge thans eene beschouwing van den inhoud der Algemeene Inleiding en der Rapporten van de Sub-Commissies.

Reeds eenige malen had ik de gelegenheid op te merken, dat het resultaat der onderzoekingen in menig opzicht weinig bemoedigend kan genoemd worden.

Zeër zeker moet het hen, die mochten verwacht hebben, dat het voorbereidend onderzoek een volmaakt beeld zou geven van den feitelijken stand der werkloosheid ten onzent, bitter hebben teleurgesteld.

Of eene dergelijke verwachting al of niet gemotiveerd mocht genoemd worden, laat ik thans in het midden.

Zeker is het evenwel, dat de Voorzitter der Commissie, Mr. Treub, waarlijk geen onbekende op het gebied der werkloosheid en hare bestrijding, reeds bij het aanvaarden zijner taak deze verwachting niet deelde.

Bij beantwoording der installatie-rede door Minister Talma, zeide hij onder anderen :

„Niemand onzer ontveinst zich de moeilijkheden, verbonden aan de taak die ons wacht, moeilijkheden, waarop zooeven door Uwe Excellentie werd gedoeld. Doch wij hopen door eendrachtige samenwerking althans iets te kunnen bijdragen, om de Regeering beter dan tot nu toe in staat te stellen, het kwaad der werkloosheid te kennen en het — voor zoover dit van overheidswege mogelijk is — te bestrijden of te lenigen.”

En verder : „Wij zijn allen doordrongen van het besef, dat de stof, aan welker bearbeiding wij ons, krachtens het ons toevertrouwde mandaat, zoo aanstonds gaan zetten, omomspanbaar en op maar al te veel plaatsen ondoorzichtbaar is. Hooge verwachtingen omtrent resultaten, welke wij hopen te bereiken, mogen en willen wij dan ook niet opwekken.”

Wie bij den aanvang van het onderzoek een meer optimistischen kijk op het te bewerken arbeidsveld mocht gehad hebben, dan de voorzitter der Staatscommissie, zal ongetwijfeld, na kennis genomen te hebben van de werkwijze der commissie, de oorzaak van de teleurstelling over de bereikte resultaten veeleer moeten toeschrijven aan de waarlijk door Mr. Treub niet overdreven moeilijkheden van de opgelegde taak, dan aan de door de commissie gevolgde wijze van werken.

Zeër moeilijk toch zal het zijn aan te toonen, welke

middelen door de Staatscommissie ten onrechte onbeproefd zijn gebleven om een zoo volledig mogelijk beeld te verkrijgen, of op de wijze, waarop de gebruikte middelen werden toegepast, eenige redelijke kritiek van beteekenis te oefenen.

Eene gegronde bedenking echter kan men m.i. hebben tegen de omschrijving van het begrip werkloosheid, waarbij de omvang van het onderzoek door de commissie werd vastgesteld.

En juist aangezien deze omschrijving den omvang bepaalt van het geheele vooronderzoek, ligt het voor de hand, dat elke bedenking tegen die omschrijving, mits op goede gronden steunend, tevens eene bedenking tegen het vooronderzoek in zijn geheel inhoudt.

De bewuste omschrijving dan luidt aldus :

„Het onderzoek bepaalt zich tot werkloosheid in engeren zin, d.w.z. tot het gedurende korteren of langeren tijd ontbreken van arbeidsgelageenheid voor personen, die tegelijk geschikt en bereid zijn tot arbeiden (het niet werken door ziekte, invaliditeit, ouderdom, werkstaking of uitsluiting, alsmede door arbeidsschuweid, valt buiten het onderzoek). Het onderzoek omvat eveneens gedeeltelijke werkloosheid als gevolg van het gedurende eenige uren per dag of eenige dagen per week stopzetten van de productie wegens slapte in vraag.

Tot werkloozen worden ook gerekend de vakarbeiders, die werk onder het normale loon afwijzen.

De huisindustrie valt niet buiten het onderzoek.

Het onderzoek blijft beperkt tot de eigenlijke arbeiders, rekening houdende met het gebruik van het woord „arbeider” in het dagelijksch leven. Daartoe worden ook gerekend kantoor-, winkel-, hôtei- en koffiehuisbedienden.

Waar tusschen arbeiders en zelfstandige bedrijfshoofden een marge is waar te nemen, gelde steeds de ruimere opvatting.”

Deze omschrijving nu lijkt mij, gezien de aan de Staatscommissie gestelde taak, nog te ruim, hoewel zij reeds niet alle denkbare vormen van werkloosheid omvat.

De taak immers der Staatscommissie is, zoowel blijkens de bewoordingen van het Koninklijk Besluit, waarbij zij

werd ingesteld, als blijkens de installatie-rede, uitgesproken door Minister Talma en het antwoord daarop van Mr. Treub, niet een onderzoek in te stellen naar den aard en den omvang der werkloosheid als economisch verschijnsel, maar van die werkloosheid, welke zich als ernstige maatschappelijke kwaal doet gevoelen.

En het ligt voor de hand, dat geenszins alle werkloosheid, uit economisch oogpunt van beteekenis, tevens als maatschappelijk kwaad dient gesignaleerd te worden, m.a.w. dat het begrip werkloosheid in eerstgenoemden zin veel ruimer is dan in de tweede beteekenis.

Waar nu de Staatscommissie in hare definitie spreekt van werkloosheid in engeren zin, blijkt uit de nadere toelichting van dit begrip, dat hiermede niet de juiste tegenstelling is aangegeven, en dat de omschrijving, zelfs van de „werkloosheid in engeren zin”, meer omvat dan hetgeen aan de Commissie ten onderzoek is voorgelegd.

Immers, als maatschappelijk kwaad is slechts die werkloosheid te beduiden, die door den Minister in zijn installatierede werd aangeduid als „duizenden, die werken kunnen en willen, uitstootend uit de werkplaats, hun de gelegenheid roovend, om door arbeid in de behoeften van hen en hun gezin te voorzien, als ook in dien anderen vorm, als een schaduw het bedrijfsleven begeleidende, ook in voorspoediger jaren, onopgemerkt door de menigte, maar niet minder nijpend voor de slachtoffers en hunne gezinnen”.¹⁾

Deze beschouwing van de werkloosheid als maatschappelijk kwaad, zou tot de conclusie kunnen leiden, dat de omschrijving der commissie eenerzijds te ruim, maar evenzeer anderzijds te eng is.

Te eng namelijk in zoover als ook de werkloosheid ten gevolge van ziekte, invaliditeit, ouderdom, werkstaking of uitsluiting en arbeidsschuwheld de boven onderstreepte gevolgen medebrengt.

Hierbij mag men echter niet uit het oog verliezen, dat deze soort van werkloosheid, als „werkloosheid in rui-

¹⁾ Ik spatieer.

meren zin'' de tegenstelling vormend tot de door de Staatscommissie bedoelde „werkloosheid in engeren zin'', niet het gevolg is van eene objectief ontbrekende arbeidsgelegenheid — dit is tot arbeiden ongeschiktheid of onwilligheid — der arbeids-subjecten, en dat men van ouds de bestrijding dezer soort van werkloosheid en de leniging harer gevolgen beproefd heeft, en met reden, langs een bijzonderen weg, geheel afgescheiden van dien, welken men zoekt om met succes de werkloosheid in engeren zin (dus het objectief ontbreken van arbeidsgelegenheid) te kunnen bestrijden en hare gevolgen te lenigen.

Om deze reden mocht en kon er dan ook geen sprake van zijn de werkloosheid, die 't gevolg is der gesteldheid van den arbeider — hoewel inderdaad eveneens een zeer ernstig maatschappelijk kwaad — te rekenen tot het arbeidsveld, waarop de Commissie hare taal te vervullen had.

Te ruim echter is de omschrijving in zoover zij alle werkloosheid, voortspruitende uit het ontbreken van arbeidsgelegenheid, omvat, onverschillig of die werkloosheid al dan niet inderdaad die gevolgen heeft, welke haar tot een maatschappelijke kwaal stempelen.

De werkloosheid van den arbeider, die slechts 8 maanden van het jaar werk heeft, doch gedurende dien tijd zooveel verdient, dat er van een behoeftigen toestand van hem en zijn gezin gedurende den tijd, dat hij zonder werk is, volstrekt geen sprake behoeft te zijn, valt onder de omschrijving — hetzelfde geldt van de werkloosheid op ongeregelde tijden van arbeiders, die gemiddeld een zoodanig loon verdienen, dat enkele korte perioden van werkloosheid hen volstrekt niet tot gebrek doen vervallen.

Toch behoort deze werkloosheid niet tot dat kwaad, welks oorzaken en aard de Staatscommissie had op te sporen, voor welks bestrijding en tot de leniging van welks gevolgen zij middelen heeft te zoeken en aan te wijzen.

Opmerkelijk is in dit verband de volgende zinsnede uit de Algemeene Inleiding:

„Zoo kwam de tweede Sub-commissie voor de havenarbeiders tot de volgende overweging:

„„„ Uit het feit, dat een havenarbeider op een bepaalden

dag niet werkt, kan men niet altijd afleiden, dat hij (in den door de Staatscommissie aan het woord gehechten zin) werkloos is, en het aantal dagen werkloosheid per jaar, de omvang der werkloosheid dus, is niet af te meten uitsluitend naar het aantal dagen, waarop niet wordt gewerkt. Het was dus wenschelijk, naar een anderen maatstaf uit te zien, en daarvoor kon wellicht het loonbedrag in aanmerking komen. Met het oog op het ongeregelde van het bedrijf moet het loon van een bootwerker zoodanig zijn, dat hij in vier werkdagen genoeg kan verdienen, om daarvan gedurende een volle week te kunnen leven; verschillende omstandigheden toch beletten hem, zes dagen per week geregeld te werken. Wordt niet zooveel verdiend, dan is het loon, dat kan worden bereikt, onvoldoende. Zodoende wordt het aannemelijk, met het oog op het bepalen van den omvang der werkloosheid, te letten op het verdiende loonbedrag." "

„Uit deze aanhaling blijkt, dat de bedoeling is, dat, wanneer men als maatstaf aanlegt de algemeene definitie, niet elke dag, waarop niet wordt gewerkt, als een dag van werkloosheid zou kunnen worden beschouwd. Toch dienen ook die dagen, welke niet onder dien maatstaf zouden vallen, in aanmerking te worden genomen bij het beraamen van practische maatregelen ter bestrijding of leniging."

Onjuist is hierin vooreerst de bewering van de tweede Sub-commissie dat men uit het feit, dat een havenarbeider op een bepaalden dag niet werkt, niet kan afleiden, dat hij werkloos is in den door de Staatscommissie aan dat woord gehechten zin.

Wel had de Staatscommissie aan het woord een zoodanigen zin behooren te hechten, dat men inderdaad uit het feit, dat op bepaalde dagen niet gewerkt wordt, niet tot werkloosheid had behoeven te besluiten.¹⁾

Zij deed dit evenwel niet, daar zij in hare omschrijving geen rekening hield met het loonbedrag, en daar-

¹⁾ Uit 't verband met de volgende woorden der 2^e sub-commissie blijkt duidelijk, dat zij niet het oog had op werkloosheid tengevolge van ziekte, enz. — in welk geval hare conclusie juist geweest ware — maar op werkloosheid in engeren zin, waartegenover hooge verdienste staat op de arbeidsdagen.

door onder het begrip werkloosheid bracht elk niet-werken tengevolge van ontbrekende arbeidsgelegenheid, onverschillig welke de gevolgen dier werkloosheid zijn voor de betrokken personen.

Merkwaardigerwijze nu aanvaardt de Staatscommissie in haar geheel, blijkens boven aangehaalde zinsnede, de onjuiste conclusie van de sub-commissie, door te erkennen, dat inderdaad niet ieder dag, waarop niet gewerkt wordt, als werkloosheid moet worden beschouwd, wanneer men als maatstaf de algemeene definitie aanlegt.

Waaruit men dus zou kunnen afleiden, dat zij zelf een engere beteekenis hecht aan werkloosheid, dan hare definitie reden geeft daaraan te hechten — hetgeen echter, gelijk aanstonds blijken zal, niet juist is.

Ook andere sub-commissies maken soortgelijke opmerkingen als de tweede :

De vijfde sub-commissie schrijft :

„Niet altijd behoeft de werkloosheid zich in de huis-industrie te vertoonen in den vorm van minder werk-dagen of een kleiner aantal werkuren per dag, omdat in den slappen tijd de huisarbeider, die de vrije beschikking over zijn tijd heeft, minder gehaast is en langzamer zal kunnen werken . . . Beter is het, voor den omvang der werkloosheid een vorm te zoeken in de totale jaarlijksche verdiensten, en daaruit de grootere of kleinere mate van werkloosheid af te leiden. Een te laag jaartotaal wijst dan op veel werkloosheid, doch houdt ook verband met lage stukloonen. Zijn verder de bedragen der verdiensten van week tot week bekend, dan kan daaruit worden afgeleid, in welke weken de slapte het grootst was.”

De derde sub-commissie maakt de opmerking, dat er onder de koks verscheidene zijn, die 's winters weliswaar geen of weinig werk hebben, maar die 's zomers salarissen verdienen tot f 1500 toe.

De vierde sub-commissie eindelijk laat zich aldus uit :

„Het is moeilijk te bepalen, wat onder werkloosheid ten plattelande verstaan moet worden en het criterium ter beoordeeling daarvan moet dan ook minder gezocht worden in het antwoord op de vraag, of er ge-

regeld het gansche jaar gearbeid wordt, dan wel hierin, hoeveel er in een jaar verdiend wordt."

Uit al deze uitlatingen blijkt, dat de omschrijving, door de commissie in haar geheel van het begrip werkloosheid gegeven, door onderscheiden sub-commissies niet als juist erkend wordt.

Immers, hadden zij zich aan die omschrijving zonder meer gehouden, dan ware er voor hen geen reden om op grond van hooge verdiensten in den arbeidstijd te weifelen of de genoemde gevallen als werkloosheid in aanmerking kwamen.

Naar aanleiding van deze uitspraken nu van de onderscheiden sub-commissies, geeft de Algemeene Inleiding (blz. 28) deze eenigszins merkwaardige beschouwing:

„Men vindt hier dus ten aanzien van zeer verschillende bedrijfstakken uitspraken bijeen, die erop wijzen, dat men in die bedrijfstakken, waarin eene onregelmatige werkgelegenheid bestaat, voor de beantwoording der vraag, zoo daarin werkloosheid heerscht, hoe groot dan haar omvang is, minder zal kunnen letten op het aantal dagen, waarop niet gewerkt wordt, dan op de gemiddelde verdiensten der arbeiders in de bedrijfstak per week of per jaar. Waar het feitelijk onderzoek tot dit resultaat voert, dient men daarmede rekening te houden en zich niet angstvallig vast te klemmen aan eene vooropgezette omschrijving van het werkloosheidbegrip, hoe zorgvuldig die omschrijving, als algemeene aanwijzing van het werkloosheidsverschijnsel, ook moge zijn opgemaakt.

Toch dient in het oog gehouden, dat het loonbedrag slechts een hulpmiddel is, te baat genomen, omdat de door de algemeene definitie gegeven begrenzing, hoe juist ook in het algemeen, in de genoemde gevallen niet goed te hanteeren bleek. Het loon is dus niet meer dan een indirecte aanwijzing, zoodat, wanneer het als maatstaf van den omvang der werkloosheid wordt gebezigd, daarmede niet meer dan een benaderend beeld verkregen wordt. Vast kan staan, dat in de genoemde bedrijfstakken een te laag jaarloon van de meerderheid der arbeiders de conclusie wettigt, dat er werkloosheid heerscht. Het

omgekeerde is echter niet juist, want, al zou men moeten erkennen, dat in een bepaald geval dit loon hoog genoeg is, om in de behoeften voor het geheele jaar te voorzien, dan mag deze erkenning nog niet de conclusie doen aanvaarden, dat in werkelijkheid in dat jaar geen werkloosheid in den zin der algemeene definitie heerschte. Slechts dit staat vast, dat de werkloosheid niet tot noodstand behoefde te voeren."

Neen zeker, niemand, die er aan twijfelt of de omschrijving van het werkloosheidbegrip was met de noodige zorg opgemaakt.

Maar dit bewijst nog niet, dat zij ook juist was!

En nu mag men, liever dan de onjuistheid dier omschrijving te erkennen, euphemistisch aannemen, dat zij in de bedoelde gevallen niet goed te hanteeren bleek — feitelijk is hiermede toch hare onjuistheid erkend!

De redeneering der commissie is overigens niet gemakkelijk te volgen, en munt, voor zoover te volgen, stellig niet uit door logischen gedachtengang.

Immers, in den zin der algemeene definitie is er ongetwijfeld in al de door de sub-commissies gesignaleerde en hierboven geciteerde gevallen zeer zeker werkloosheid, daar juist de algemeene definitie tusschen het te onderzoeken werkloosheidsbegrip en het loonbedrag hoege-naamd geen verband legt.

Het is derhalve niet duidelijk, waarom de Staatscommissie uitdrukkelijk constateert, dat de door de sub-commissie genoemde gevallen de conclusie niet wettigen, dat er in den zin der algemeene definitie geen werkloosheid zou heerschen, ook al is het loon van sommige werkloozen in de genoemde bedrijven hoog genoeg om in de behoeften te voorzien.

Veeleer mag men uit de mededeelingen der sub-commissies de volgende conclusies trekken: dat ook die gevallen, waarin het loon zoo hoog is, dat de arbeiders ook bij werkloosheid in hunne behoeften kunnen voorzien, vallen onder werkloosheid in den zin der algemeene definitie.

En vervolgens moet men hieruit wederom afleiden, dat dus het voor oogen houden der algemeene definitie als

maatstaf van wat wel, wat niet als werkloosheid moet worden aangemerkt, niet leiden kan tot het verkrijgen van het meest zuivere beeld van datgene, wat men wenschte te achterhalen.

Geheel de moeilijkheid ware ondervangen en het resultaat van het onderzoek zooveel te zuiverder geweest, wanneer in de algemeene omschrijving verband gelegd ware met het loonbedrag.

Men kan hiertegen zeer zeker moeilijkheden aanvoeren, maar m.i. geene, die de wenschelijkheid eener meer beperkte omschrijving konden neutraliseeren.

Men kan aanvoeren, dat in het spraakgebruik onder werkloosheid verstaan wordt zoowel die welke geen, als die welke wel noodstand ten gevolge heeft.

Maar de taak der Commissie was toch ongetwijfeld onderzoek in te stellen naar en middelen aan de hand te doen ter bestrijding van den noodstand, uit werkloosheid ontstaan — en niet haar onderzoek uit te strekken tot gevallen, die, hoewel volgens 't spraakgebruik eveneens tot werkloosheid te rekenen, uit maatschappelijk oogpunt een geheel andere beteekenis hebben.

Wanneer een kok gedurende de zomermaanden f 1500 verdient, maar in de wintermaanden zonder werk is, stempelt het spraakgebruik hem tot werklooze — wanneer een havenarbeider drie dagen van de week zonder arbeid is, doch gedurende de drie andere dagen zooveel verdient, dat hij een ruim bestaan heeft, wordt hij gedurende die eerste drie dagen volgens het spraakgebruik als werklooze beschouwd.

Maar welk belang heeft deze soort van werkloosheid voor het onderhavige onderzoek?

Einddoel van dat onderzoek is ten slotte toch: bestrijding (preventief en repressief) van de ellendige gevolgen der werkloosheid.

Maar welke zijn in de genoemde gevallen de gevolgen, die zouden moeten bestreden worden?

Nu kan men wel zeggen: het zou voor genoemde arbeiders beter zijn, wanneer hun arbeid gelijkmatiger verdeeld was, zoodat zij geen tijd beschikbaar houden tot leegloopen, dronkenschap en andere ongerechtigheden

— maar bezwaarlijk zal men toch als een taak van Staatszorg kunnen beschouwen voor eene zoodanige verdeling van de arbeidstijden der burgers zorg te dragen, dat zij niet over te veel vrijen tijd beschikken!

Ware dat inderdaad taak van de Overheid, dan zou zij hare zorgen veeleer moeten wijden aan andere categoriën van personen dan de arbeiders. Want ledigheid, als oorzaak van individueele en maatschappelijke ondeugden, wordt waarlijk niet onder de arbeidende klasse het veelvuldigst aangetroffen!

Verder kan men de tegenwerping maken, dat het niet mogelijk is een grens te trekken, wanneer men het loonbedrag wil aanleggen als maatstaf voor wat wel, wat niet onder het onderzoek moet vallen.

Daar zijn gevallen, waarin het moeilijk uit te maken is, of werkloosheid al of niet tot noodstand leiden moest of geleid heeft — niemand zal dit betwisten.

Maar niemand ook zal verwacht hebben, dat de Commissie in haar algemeene omschrijving een bepaald loonbedrag zou hebben genoemd als grenslijn van hetgeen binnen en buiten het onderzoek zou vallen.

Voldoende ware het geweest, zoo daarin slechts op noodstand gewezen ware.

De eerste zinsnede der definitie had b.v. gevoeglijk aldus kunnen gelezen worden:

Het onderzoek bepaalt zich tot werkloosheid in engeren zin, d.w.z. tot het gedurende korteren of langeren tijd ontbreken van arbeidsgelegenheid voor personen, die tegelijk geschikt en bereid zijn tot arbeiden, voor zover dat ontbreken van arbeidsgelegenheid redelijker wijze kan geacht worden noodstand ten gevolge te hebben.

Het zoeken en bepalen van de juiste grens zou dan zijn overgelaten voor ieder bedrijf aan de betreffende sub-commissie.

Door nauwgezette bestudeering van den gemiddelden levensstandaard, van de bijzondere omstandigheden, die in het onderzochte bedrijf den loongrens bepalen, beneden welken niet kan gedaald worden zonder tot noodstand te vervallen, zou elke sub-commissie voor zich hebben

kunnen uitmaken, welke waargenomen gevallen als werkloosheid behoorden te worden aangemerkt en welke niet.

Wij hadden ons dan niet verrast gezien door een uitspraak b.v., als die van de vierde sub-commissie, hierboven (blz. 729) aangehaald.

Maar die sub-commissie zou zich vermoedelijk de moeite getroost hebben, te onderzoeken hoeveel de verdiensten bedroegen van die personen in het bedrijf, die niet het gansche jaar arbeidden, om daarna, rekening houdend met de behoeften en levensomstandigheden in het bedrijf, zoo nauwkeurig mogelijk in cijfers aan te geven in hoeveel gevallen er werkloosheid in den aangegeven — en ook door deze sub-commissie blijkbaar als juist erkenden — zin geconstateerd was.

Het onderzoek ware hierdoor aanmerkelijk vruchtbaarder geworden, aangezien in de plaats van algemeene opmerkingen als de boven bedoelde — waaruit niets anders te leeren valt, dan dat er naast gevallen van werkloosheid ook gevallen voorkomen, die strikt genomen niet als zoodanig te beschouwen zijn; waarlijk geen belangrijk nieuws dus! — positieve gegevens hadden kunnen treden, vermeldend de geconstateerde gevallen van werkloosheid, verzwijgend hetgeen daaronder niet viel in den zin der algemeene definitie.

Wat de werkwijze der Staatscommissie betreft zij het volgende medegedeeld:

Voor het voorbereidend onderzoek verdeelde de Staatscommissie zich in 7 sub-commissies. Bij deze indeeling sloot men zich aan bij de indeeling der beroepen, gevolgd bij de 8ste algemeene tienjaarlijksche beroepstelling, met het resultaat derhalve, dat aan de 7 sub-commissies resp. de volgende bedrijven en beroepen als arbeidsveld werden aangewezen:

I. Bouwvakken; II. Handel en Verkeer; III. Kantoor- en Winkelbedienden; IV. Landbouw, enz.; V. Seizoenbedrijven; VI. Een deel der groot-industrie, met name voor glas- en aardewerk, papier, chemische producten, textiel, ijzer- en scheepsbouw; VII. Verdere industrieën, niet onder de Commissies I. tot VI. vallende, in het bijzonder diamantindustrie, drukkersbedrijven, meelfabrie-

ken, brouwerijen, branderijen, tabaksindustrie, oliefabri-
cage, enz.

Op den arbeid van elk der Commissies kom ik nader
terug.

Voor het voorbereidend onderzoek werd weder een
algemeen schema vastgesteld, aangevend de verschillende
mogelijke oorzaken van de periodieke en niet-periodieke
werkloosheid.

Aan de hand van dit schema zouden de onderscheiden
bedrijven, voor zo over mogelijk zou blijken
(ik spatieer deze woorden, daar het onderzoek der meeste
sub-commissies heeft aangetoond, dat de mogelijkheid niet
of slechts voor een zeer gering deel aanwezig was),
nagaan :

1° in hoeverre alle of enkele dezer oorzaken werken ;
2° hoe die oorzaken zich in verschillende tijdperken
combineeren ;

3° in hoever door deze combinatie haar invloed wordt
vergroot of gedeeltelijk geneutraliseerd ;

4° of zij even sterk werken voor vakarbeiders als voor
z.g. „unskilled-labourers”, voor mannen als voor vrouwen,
voor jeugdige of oudere arbeiders als voor hen, die in
volle kracht zijn.

Ik moet hier nog even terug komen op het hierboven
besproken, door prof. Meyers begeerde algemeen samen-
vattend overzicht.

Heb ik zijne bedoeling wel begrepen, dan zou dat
overzicht vrijwel verkregen zijn, wanneer ieder der sub-
commissies in staat geweest ware, op bovenvermelde
4 vragen een samenvattend en gemakkelijk overzichtelijk
antwoord te geven, ook zonder dat die antwoorden der
sub-commissie nog wederom opzettelijk in de Algemeene
Inleiding tot één algemeen overzicht waren samengevat.

Het onderzoek heeft evenwel overtuigend uitgewezen,
dat de schaarsche gegevens, waarover de meeste sub-
commissies te beschikken hadden, beantwoording dier
vragen niet toeliet. Dit resultaat moge ons teleurstellen,
het wettigt echter geenszins de conclusie, dat het voor-
bereidend onderzoek thans ten opzichte van het eindrap-
port slechts van zeer geringe betekenis kan zijn.

De gegevens omtrent die verschillende vormen en oorzaken van werkloosheid zou de commissie trachten te verkrijgen door vragenlijsten te richten tot de Kamers van Arbeid, Kamers van Koophandel en Fabrieken, Vakvereenigingen, Patroonsvereenigingen, Algemeene arbeidersvereenigingen, Commissies en Comité's, speciaal voor de werkloosheid opgericht en bovendien aan die colleges, vereenigingen, bonden, comité's, commissies en personen, welke elke sub-commissie zou aangeven.

M. a. w. overal, waar men redelijkerwijs verwachten mocht eenig gegeven te kunnen vinden, zou men aankloppen.

Bovendien werd 't aan ieder sub-commissie volkomen overgelaten het onderzoek in te stellen, dat zij noodig zou oordeelen.

Over de wijze, waarop het voorbereidend onderzoek geschied is, behoeft niet veel gezegd.

Van de middelen die ten dienste stonden heeft men gebruik gemaakt, en voor zoover de resultaten teleurstelden, mag men dit niet wijten aan het ongebruikt laten van de middelen.

Dat het schriftelijk onderzoek weldra onvoldoende bleek, dat van de 6400 verzonden vragenlijsten slechts pl.m. 2900 ingevuld teruggezonden werden, en dat er onder de ingevulde lijsten nog zeer vele waren, die hetzij in 't geheel geen of slechts weinig beschikbaar materiaal behelsden, zal wel niemand verbazen, die zich meermaals met schriftelijke enquêtes bemoeid heeft.

De gegevens, voor zoover verkregen, zijn dan ook zeer zeker niet voor 't grootste deel te danken aan de rondgezonden vragenlijsten, doch veeleer aan het bijzondere, grootendeels mondelinge onderzoek, door de onderscheiden sub-commissies naar bevind van zaken ingesteld.

De rapporten der sub-commissies, dit moet hier nog even vermeld, werden vastgesteld in de algemeene vergadering der Staatscommissie, zoodat dus die rapporten, gelijk in de Algemeene Inleiding wordt opgemerkt, moeten beschouwd worden als hoofdstukken van het verslag der Staatscommissie.

Ook over de resultaten van het onderzoek, voor zoover

medegedeeld in de Algemeene Inleiding, kan ik hier kort zijn.

Nadat de Algemeene Inleiding onder A de samenstelling en werkwijze der Staatscommissie besproken heeft, deelt zij onder B de resultaten van het onderzoek mede.

Eenigszins onlogisch behandelt zij in de tweede paragraaf van dit tweede hoofdstuk de werkwijze der sub-commissies.

Die paragraaf, die men m.i. met meer reden in het eerste hoofdstuk had mogen zoeken, resumeert o.a. de bijzondere middelen, waartoe de onderscheiden sub-commissies ter verkrijging van gegevens hare toevlucht hebben genomen.

Het zou te ver voeren ze hier allen op te sommen; bij bespreking van de rapporten der sub-commissies zullen zij vanzelf meer dan eens ter sprake komen.

Over de eigenlijke resultaten zegt de Staatscommissie in § 3 van het tweede hoofdstuk het volgende :

„Zij (d. i. de Staatscommissie) moet — na drie jaren te hebben gearbeid en na allerlei werkwijzen te hebben gevolgd en allerlei hulpmiddelen te hebben te baat genomen, welke de Regeering op een gegeven oogenblik niet in korten tijd volgen en te baat nemen kan — dan ook erkennen, dat haar overzicht van den bestaanden toestand niet alleen op tal van punten hoogst onvolledig is, maar ook op tal van andere punten meer subjectieve indrukken van der zake kundigen dan objectieve waarheid aanbiedt. De noodzakelijkheid dezer erkenenis bewijst afdoende, hoezeer verbetering in den inlichtingendienst omtrent het zoo gewichtige maatschappelijke verschijnsel der werkloosheid dringend noodig is. De waarde van de rapporten der Sub-commissies ligt dan ook niet alleen in hetgeen deze omtrent den bestaanden toestand geven, maar ook in de aanwijzingen der leemten in hunne schilderingen. Die leemten en gebreken zijn daarom in elk der zeven rapporten duidelijk aangegeven. Als grondslag voor de behandeling van de eigenlijke taak der Staatscommissie is mitsdien het negatieve deel der voorbereidende rapporten van weinig minder beteekenis dan het positieve.”

§ 4 handelt over de noodzakelijkheid der verbetering van den inlichtingendienst, doch bespreekt uitsluitend de noodzakelijkheid der verbetering van de administratie der vakorganisaties.

Dit gedeelte behoort m.i. veeleer thuis in het eindrapport, althans wanneer men, gelijk ik reden heb te doen, aanneemt, dat de eigenlijke beantwoording van de eerste vraag, aan de Staatscommissie ter onderzoeking opgedragen, voor het eindrapport bewaard bleef.

Deze paragraaf versterkt mij bovendien in deze meening, daar zij zelve immers die vraag slechts zeer onvolledig behandelt, door slechts op één groep, die voor 't verstrekken van inlichtingen dienst kan doen, te weten de vakorganisaties, de aandacht te vestigen.

In § 5 worden de moeilijkheden besproken, bij het constateeren der werkloosheid ondervonden.

Als eerste moeilijkheid wordt genoemd de omschrijving van wat werkloosheid is — welke moeilijkheid, gelijk ik boven bij bespreking der algemeene definitie heb trachten aan te toonen, — grootendeels had kunnen vermeden worden door eene wijziging van de algemeene definitie.

Op de tweede plaats bleek men te stuiten op de moeilijkheid om te achterhalen of men in die gevallen, waarin geen algeheele werkloosheid (d.i. ontslag van werklieden wegens gebrek aan werk) aanwezig was, toch niet vaak te doen had met z.g. gedeeltelijke werkloosheid (d.i. inkrimping van den arbeidsduur, en als gevolg daarvan: vermindering van loon).

Vervolgens leverde de huisindustrie begrijpelijkerwijze zeer bijzondere moeilijkheden voor het constateeren van werkloosheid, en eindelijk was het de zeer onregelmatige arbeidsgelegenheid in sommige bedrijfstakken, die bepaling van den omvang der werkloosheid ten zeerste bemoeilijkte, aangezien de zeer korte duur van de arbeidsovereenkomst en de voortdurende onregelmatigheid van den arbeid, hier aan een nauwkeurige opgave hinderlijk in den weg stonden.

§ 6 geeft een beknopt overzicht van aard, oorzaken en omvang der werkloosheid (a. crisis-werkloosheid, b. permanente werkloosheid ten gevolge van een te veel aan

arbeidskrachten tegenover de vraag daarnaar, c. periodieke werkloosheid).

In § 7 worden de maatregelen tot bestrijding der werkloosheid of leniging harer gevolgen besproken.

De arbeidsbemiddeling, hierop zij nog even gewezen, wordt hier, natuurlijk, als middel ter bestrijding ter sprake gebracht; bij bespreking echter van den inlichtingsdienst werd van haar niet gerept, hoewel zij stellig toch ook als zoodanig eene gewichtige functie te vervullen heeft — gelijk, naar ik vertrouw, in het eindrapport overtuigend zal worden aangetoond.

Reisgeld wordt als tweede bestrijdingsmiddel in 't kort besproken.

Als middelen tot leniging der gevolgen van werkloosheid vinden wij vervolgens de werkloosheidsverzekering behandeld, waaromtrent de commissie eenigszins uitvoeriger mededeelingen, ook van statistischen aard, doet, en met een enkel woord vermindering van het aantal werkuren of van de productie voor allen, de gelegenheidsarbeid (casual labour), en de beperking of regeling van het aantal leerlingen.

De Algemeene Inleiding wordt in § 8 besloten met eene korte eindbespreking over den toestand in het tijdperk, waarin de werkzaamheid der Staatscommissie valt.

In een vijftal Bijlagen zijn de afdrukken van de onderscheiden gebezigde vragenlijsten aan de Algemeene Inleiding toegevoegd.

Lezing van deze geheele Algemeene Inleiding van 57 bladzijden (met inbegrip van de Bijlagen 83 bladzijden) geeft een inzicht in de ontzaglijke moeilijkheden aan het onderzoek verbonden, schenkt de overtuiging, dat meerdere systematisering der verkregen gegevens vrijwel als ondoenlijk moet beschouwd worden, gezien de uiteenlopende gezichtspunten die zich ten aanzien der onderscheiden takken van bedrijf voordoen, en motiveert de onderstelling, dat de samenstellers van het eindrapport, hoewel in het voorloopig onderzoek nagenoeg verkregen hebbende wat bereikbaar was, een zware taak hebben te vervullen.

Mr. A. TEPE.